

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΠΙΣΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΩΜΗΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΑ΄ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ (+29 ΜΑΪΟΥ 1453)

- *«Το δε την Πόλιν σοι δούναι ουτ' εμόν εστί ουτ' άλλου των κατοικούντων εν ταύτη Κοινή γαρ γνώμη πάντες αυτοπροαιρέτως αποθανούμεν και ου φεισόμεθα της ζωής ημών»* (Απόκριση Κωνσταντίνου Παλαιολόγου στον Μωάμεθ Β΄, την 21η Μαΐου 1453 μ.Χ.)
- Η μέχρι θανάτου υπεράσπιση της Θεοτοκοσκεπάστου και Αγιοτόκου Κωνσταντινουπόλεως υπό του φιλοχρίστου και ευσεβεστάτου Αυτοκράτορος Κωνσταντίνου του Παλαιολόγου αποτελεί διαχρονική πράξη αυτοθυσίας «υπέρ πίστεως και πατρίδος»
- Η Πολίτικη Ρωμιοσύνη συνεχίζει να ζει στους μητρικούς σωστικούς κόλπους της μαρτυρικής και καθαγιασμένης Μητρός Αγίας Μεγάλης του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας

Το χρονόμετρο της ιστορίας έπαυσε να χρονομετρά το κλέος της Αγίας Ρωμαϊκής (ουχί της λεγόμενης Βυζαντινής) Αυτοκρατορίας κατά τις μεσημβρινές «Μεγάλες Ώρες» της απαφράδος ημέρας Τρίτης, της 29ης Μαΐου του 1453, όταν «απ' άκρου εις άκρον ηκούσθη η σπαραξικάρδια ιαχή, εάλω η Πόλις».

Ο Μυρίπνοος μήνας Μάιος και το αυτοκρατορικό όνομα Κωνσταντίνος εσφάγισαν ανεξίτηλα στο διάβα των αιώνων την ιστορία της Παναγιοσκεπάστου Θεοτοκουπόλεως Κωνσταντινουπόλεως. Ήταν 11 Μαΐου του 330 μ.Χ., ημέρα μνήμης του μαρτυρίου του Αγίου Μωκίου, ο οποίος ήταν ο πολιούχος του αρχαίου Βυζαντίου, όταν ο Μέγας Κωνσταντίνος εγκαινίασε την «Νέα Ρώμη», την Κωνσταντινούπολη, ως τη νέα πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας για να μένει στους αλήκτους αιώνες η άληστος υπενθύμιση: «Γενεθλίωσων δει τιμάν ημέραν, εν σοι Πόλις τυχόντα των γενεθλίωσων», καθώς και για να διακηρύττεται ψαλλόμενο το Απολυτίκιο: «Της Θεοτόκου η Πόλις, τη Θεοτόκω προσφόρως, την εαυτής ανατίθεται σύστασιν, εν αυτή γαρ εστήρικται διαμένειν, και δι' αυτής περισώζεται και κραταιούται, βοώσα προς αυτήν, Χαίρε η ελπίς πάντων των περάτων της γης».

Ήταν 29η και πάλι του μυρίπνοου μηνός Μαΐου του 1453 μ.Χ. και επί των ημερών της Βασιλείας του μεγαλομάρτυρος Ελέω Θεού πιστού Σεβαστοκράτορος των Ρωμηών Κωνσταντίνου ΙΑ΄ του Παλαιολόγου όταν «εάλω η Πόλις και επάρθεν η Ρωμανία», κατά την ημέρα της εορτίου μνήμης της Αγίας Θεοδοσίας της οποίας ο ιερός ναός και η εφέστιος εικόν εφέραν τα ανοιξιάτικα ρόδα (Γκιουλ) της προσευχής και των δεήσεων των πολιορκημένων Ρωμηών που έκαμαν ολονυκτία ικετεύοντας για τη σωτηρία τους. Εκείνα τα «έσχατα ρόδα» πρωταντίκρισαν οι Οθωμανοί όταν εισήλθαν στο ναό της και αφού τον μετέτρεψαν σε Τζαμί, έδωσαν την ονομασία «Γκιουλ Τζαμί», που σημαίνει «Τέμενος των Ρόδων».

Η ιστορική ιχνηλασία ως «εγκώμιον τιμής» μάς ανακαλεί στη μνήμη πρόσωπα και γεγονότα που συνθέτουν το «κύκνειον άσμα» της Βασιλεύουσας. Φθινόπωρο 1448/ Άνοιξη 1449: Πεθαίνει ο Αυτοκράτορας του Βυζαντίου Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος (Οκτώβριος) και διάδοχός του στο θρόνο της Βασιλευούσης ορίζεται ο αδερφός του Κωνσταντίνος, «δεσπότης του Μορέως», ο οποίος στέφεται στον Μυστρά (6 Ιανουαρίου) και γίνεται «δεκτός παρά πάντων ασπασίως» στην Κωνσταντινούπολη. Όταν τον Χειμώνα ή Φθινόπωρο του 1451 πεθαίνει ο Τούρκος Σουλτάνος Μουράτ Β΄, ανακηρύσσεται στην Αδριανούπολη ως διάδοχός του ο υιός του Μωάμεθ Β΄, ο Μεχεμέτ, Μεχέμετις, Μεχμέτης, Μεεμέτης των βυζαντινών πηγών, ο οποίος από το Φθινόπωρο του 1452 διαμένοντας στην Αδριανούπολη «οίκοι διάγων ουκ εδίδου ανάπαυσιν τοις βλεφάροις, αλλά και εν νυκτί και ημέρα την πάσαν φροντίδα της πόλεως είχε, πώς αυτήν λάβει, πώς κύριος αυτής γένοιτο».

Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος, άνθρωπος βαθύτατης πίστεως, ταπεινοφροσύνης και ανιδιοτελούς αγάπης και αφοσιώσεως προς την Εκκλησία και τον λαό του αντιλαμβάνεται ότι εγγίζει η «Μεγάλη Ωρα» της πολεμικής συγκρούσεως με τον «υπέρ άγαν» φιλόδοξο νεανίσκο Σουλτάνο, Μωάμεθ, ενώ η χριστιανική Δύση ίσταται απαθώς ως άλλος «Πόντιος Πιλάτος».

Όταν ο Κωνσταντίνος αντελήφθη ότι «ήγγικεν η ώρα», έκλεισε την 2α Απριλίου με την τεράστια αλυσίδα την είσοδο (το στόμιον) του Κερατίου Κόλπου προκειμένου να παρεμποδίσει τα πλοία των οθωμανών να πλησιάσουν τα θαλάσσια τείχη της Βασιλεύουσας. Την 5η Μαΐου άρχεται η πολιορκία της Πόλεως, η οποία διήρκησε επί 54 ή κατ' άλλους 57 ημέρες και οι επιθέσεις των οθωμανών ήταν σφοδρές και καθημερινές, ενώ οι Ρωμηοί υπερασπιστές της Κωνσταντινουπόλεως υπεραμύνονταν του πατρίου εδάφους μέχρις εσχάτων βλέποντας τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο να μένει νυχθημερόν άγρυπνος και ως αεικίνητος ιπτάμενος αετός να διέρχεται ανά τας ρύμας και τας οδούς της Πόλεως καθώς και σε όλα τα σημεία των χερσαίων και θαλασσιών μακρών τειχών, εμψυχώνοντας τους ακατάβλητους μαχόμενους κάθε ηλικίας υπεραμύντορες της Βασιλίδος και τον άμαχο πληθυσμό αυτής.

Οι Βυζαντινοί χρονογράφοι Φραντζής (ή Σφραντζής), Δούκας, Κριτόβουλος και Χαλκοκονδύλης διασώζουν στα πολύτιμα ιστορικά πονήματά τους «περι την άλωση της Πόλεως» διάφορα ιστορικά γεγονότα και τους κατά περίσταση λόγους του τελευταίου Σεβαστοκράτορος και Μεγαλομάρτυρος του Ρωμαϊκού γένους Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου και του νεαρού Σουλτάνου Μωάμεθ Β΄ μέσα από τους οποίους σκιαγραφείται η προσωπικότητα των δύο πρωταγωνιστών στην τραγωδία της ψυχορραγούσης Κωνσταντινουπόλεως. Έτσι στις καταγεγραμμένες «δημηγορίες» των δύο ανδρών διαπιστώνουμε ότι ο Μωάμεθ πολέμωσε για «δόξα και φήμη», ενώ ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος για «Πίστη και Πατρίδα». Η μάχη για την Κωνσταντινούπολη αποκαλύπτει ότι συγκρούονταν δύο κόσμοι, η «ύλη με το πνεύμα», το «σκότος με το φως», τα «επίγεια με τα ουράνια».

Ο ιστορικός βυζαντινός χρονογράφος Μιχαήλ Δούκας αναφέρει ότι το μεγαλύτερο πλήγμα στην άμυνα της Βασιλεύουσας ήταν η καταστροφή των μέχρι τότε ακατάβλητων τειχών από το κανόνι του Ουρβανού. Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος αντιληφθείς την σοβαρότητα της καταστάσεως «και κακόν σημείον κατά της Πόλεως και κατ' αυτού κρίνων την πτώσιν (των τειχών)... απήλπισεν», οπότε απέστειλε πρέσβεις στον Σουλτάνο και του ζήτησε να αποχωρήσει για να συναφθεί ειρήνη υπό τους όρους που αμφοτέρα τα μέρη θα συμφωνούσαν.

Ο πείσμων και φιλόδοξος νεαρός Μωάμεθ απαντά στον αυτοκράτορα: «Δεν είναι δυνατόν να αποχωρήσω. Είτε θα λάβω την Πόλη είτε η Πόλη θα με λάβει ζωντανό ή νεκρό.

Εάν όμως θέλεις να αναχωρήσεις απ' αυτή με ειρήνη, θα σου δώσω την Πελοπόννησο και στους αδερφούς σου θα δώσω άλλες επαρχίες και θα είμαστε φίλοι. Εάν όμως δεν μου παραχωρήσεις την είσοδο ειρηνικώς και δια μάχης εισέλθω, όλους τους μεγιστάνες σου μαζί και εσένα θα πατάξω με ρομφαία καθώς και άπαντα τον λαό... καμοί η Πόλις αρκεί μοι κενή...». Ο δε αυτοκράτορας ακούγοντας την πρόταση του επίμονου Σουλτάνου ουδέ κατ' ελάχιστον εσκέφθη να παραδώσει την Πόλη και όπως γράφει ο Μιχαήλ Δούκας: «... δεν ήταν δυνατόν να παραχωρηθεί η Πόλη στους Τούρκους από τα χέρια των Ρωμαίων. Γιατί εάν μπορούσε να γίνει αυτό, ποιά οδό ή ποιοί τόπο ή πόλη είχαν για να μετοικήσουν οι χριστιανοί χωρίς να καταπύονται, να ονειδίζονται και να σφακελίζονται οι Ρωμαίοι;».

Όταν ξημέρωσε η 21η Μαΐου, εόρτιος και πανεύσημος ημέρα των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, κατά την οποία ο Αυτοκράτορας εόρταζε τα σεπτά ονομαστήριά του, σύμφωνα με τα γραφόμενα του Μιχαήλ Δούκα, ο Μωάμεθ απέστειλε πρόσωπα της εμπιστοσύνης του προς τον Κωνσταντίνο, τα οποία ομίλησαν εξ ονόματος του Σουλτάνου: «*Τί λέγεις; Θέλεις να εγκαταλείψεις την Πόλη και να αποχωρήσεις, όπου επιθυμείς, μαζί με τους άρχοντές σου και τα υπάρχοντά τους, αφήνοντας αζήμιο τον λαό και μαζί μας και μαζί σου; ή (θέλεις) να αντισταθείς και να απολέσεις μαζί με τη ζωή σου και τα υπάρχοντά σου, και συ και οι δικοί σου, ο δε λαός αφού αιχμαλωτισθεί από τους Τούρκους να διασπαρεί σε όλη τη γη*». Στη δε νέα πρόταση του Μωάμεθ ο αυτοκράτορας ομοφώνως μετά της Συγκλήτου απήντησε απερίφραστα και ανδροπρεπώς: «*Εάν μεν θέλεις, καθώς και οι πατέρες σου έζησαν, και συ συζήσε μαζί μας ειρηνικώς, χάρις στο Θεό. Διότι εκείνοι τους γονείς μας ως πατέρες θεωρούσαν και τοιουτοτρόπως τιμούσαν, την δε πόλη αυτή (τιμούσαν) ως πατρίδα τους. Και σε έκτακτες περιστάσεις εντός αυτής αφού εισήλθαν, εσώθησαν... Έχε επιπλέον και τα αδίκως από εμάς αρπαγέντα κάστρα και την γη... και απόκοψε φόρους, σύμφωνα με την δύναμή μας, για να σου δίνω κατ' έτος και άπελθε εν ειρήνη... Το δε την Πόλιν σοι δούναι, ουτ' εμόν εστίν ουτ' άλλου των κατοικούντων εν ταύτη. Κοινή γαρ γνώμη πάντες αυτοπροαιρέτως αποθανούμεν και ου φεισόμεθα της ζωής ημών*».

Στις 23 Μαΐου, ημέρα Τετάρτη, μία ώρα πριν από τα ξημερώματα, επιστρέφει από τα Δαρδανέλια το μπριγιαντίνι που είχε στείλει ο αυτοκράτορας προς αναζήτηση του Βενετικού στόλου. Οι ναύτες πηγαίνουν στον αυτοκράτορα και του αναφέρουν ότι ούτε ένα κατάρτι πλοίου χριστιανικού φάνηκε στον ορίζοντα. Ο Κωνσταντίνος δακρύζει πικρά και τους ευχαριστεί. Δύο ημέρες αργότερα, την Παρασκευή της 25ης Μαΐου, οι σύμβουλοι του αυτοκράτορος προσέρχονται στα ανάκτορα και τον ικετεύουν να εγκαταλείψει την Πόλη και να οργανώσει αντίσταση έξω από αυτή, να συσπειρώσει όλους τους χριστιανούς της Δύσεως και της Ανατολής σε μία εκστρατεία εναντίον των Οθωμανών. Ενώ τους ακούει, λιποθυμά από την εξάντληση. Οι φρουροί του σπεύδουν να τον στηρίξουν. Μόλις συνέρχεται, απαντά στους συμβούλους του: «Δεν θα εγκαταλείψω τον λαό μου. Αν είναι να χαθεί η Πόλη, τότε ας χαθώ και εγώ μαζί της».

Κατά το απόγευμα της 28ης Μαΐου (ημέρα Δευτέρα) μία μακρά πομπή, η οποία αποτελούνταν από το λαό και τον κλήρο της Κωνσταντινουπόλεως, άνδρες και γυναίκες, γέρους και μικρά παιδιά, με τις άγιες εικόνες και τα ιερά λάβαρα, κάνει λιτανεία γύρω από τα τείχη, ψάλλοντας με δάκρυα στα μάτια το «Κύριε Ελέησον». Ευστόχως και προσφυώς έχει γραφεί ότι ο δημόσιος λόγος (Δημηγορία) του αυτοκράτορος ήταν ένα «μυστήριο» που συντελούνταν «εν κοινωνία προσώπων». Μετά το τέλος λοιπόν της πομπής ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος αφού συγκέντρωσε τους άρχοντες της πόλης και τους αξιωματικούς του στρατού του, απηύθυνε τους εξής λόγους: «Ευγενέστατοι άρχοντες, εκλαμπρότατοι δήμαρχοι και στρατηγοί, γενναιότατοι στρατιώτες, τιμημένοι και πιστοί πολίτες, γνωρίζετε όλοι πολύ καλά ότι

έφθασε η ώρα που ο εχθρός της πίστεώς μας αποφάσισε να μας πιάσει ακόμη περισσότερο με όλα τα πολεμικά μέσα και τεχνάσματα που διαθέτει. Θέλει να αρχίσει γενική επίθεση και πόλεμο από την ξηρά και από την θάλασσα, έτοιμος να μας δαγκώσει σαν φαρμακερό φίδι και να μας καταβροχθίσει σαν ανήμερο λιοντάρι.

Γι' αυτό το λόγο, σας παρακαλώ να φερθείτε με γενναιότητα και θάρρος, όπως κάνατε μέχρι τώρα, απέναντι στους εχθρούς της πίστης μας. Αφήνω στα χέρια σας την τύχη της δοξασμένης και λαμπρής πατρίδας μας, της μεγαλοπρεπεστάτης και ευγενούς Βασιλεύουσας όλων των πόλεων. Ξέρετε πολύ καλά, αδέρφια μου, ότι για τέσσερις λόγους είμαστε υποχρεωμένοι να προτιμήσουμε το θάνατο παρά τη ζωή. Πρώτον, για την πίστη και τη θρησκεία μας, δεύτερον, για την πατρίδα, τρίτον, για τον Βασιλέα, τον αντιπρόσωπο του Κυρίου μας, και, τέταρτον, για τους συγγενείς και τους φίλους μας.

Αν, λοιπόν, αδέρφια μου, πρέπει να αγωνιζόμαστε μέχρι θανάτου για έναν από τους παραπάνω λόγους, τότε έχουμε υποχρέωση να πολεμάμε ακόμα σκληρότερα όταν πρόκειται για και για τα τέσσερα μαζί, διαφορετικά θα χάσουμε τα πάντα.

Αν ο Θεός, εξαιτίας των αμαρτιών μας, δώσει τη νίκη στους απίστους, διατρέχουμε τον κίνδυνο να χάσουμε την άγια πίστη που μας έδωσε ο Χριστός με το αίμα Του και είναι το σημαντικότερο πράγμα απ' όλα. Τί όφελος μπορεί να έχει κανείς αν κερδίσει ολόκληρο τον κόσμο αλλά χάσει την ψυχή του; Δεύτερον, θα χάσουμε την ένδοξη πατρίδα και την ελευθερία μας. Τρίτον, το άλλοτε ένδοξο κράτος μας, που τώρα πια είναι εξασθενημένο και ταπεινωμένο, θα πέσει στα χέρια του απίστου τυράννου. Τέλος, θα χάσουμε τα αγαπημένα μας παιδιά, τις γυναίκες και τους υπόλοιπους συγγενείς μας.

Ο Βάρβαρος Σουλτάνος μάς έχει αποκλείσει 57 μέρες τώρα με όλες τις δυνάμεις του και μάς πολιορκεί μέρα-νύχτα με κάθε μέσο που διαθέτει, αλλά καταφέραμε να τον αποκρούσουμε με τη βοήθεια του Κυρίου μας Χριστού που βλέπει τα πάντα. Είδατε ότι, ακόμα και στα μέρη όπου έπεσε το τείχος από τα τηλεβόλα και τις πολιορκητικές μηχανές, καταφέραμε να τον επισκευάσουμε με τον καλύτερο τρόπο. Έχουμε στηριχτεί όλες τις ελπίδες μας στην ακαταμάχητη δόξα του Θεού. Οι εχθροί μας διαθέτουν όπλα, ιππικό, δύναμη και πλήθος, αλλά εμείς έχουμε εμπιστοσύνη στο όνομα του Κυρίου και Σωτήρα μας, στα χέρια μας και στη γενναιότητα που μας χάρισε ο Θεός.

Ξέρω ότι η τεράστια αγέλη των απίστων θα επιτεθεί εναντίον μας, όπως συνηθίζει, με βάνουση ορμή, αλαζονεία και θράσος, επειδή είμαστε λίγοι, ώστε να μας τρομάξουν, να μας κουράσουν και να μας κάνουν να χάσουμε το ηθικό μας με τις φωνές και τους αλαλαγμούς τους...

Ήρθε λοιπόν, αδέρφια μου, ο Σουλτάνος, μας πολιορκήσε και έχει ορθάνοιχτο το τεράστιο στόμα του για να καταβροχθίσει τόσο εμάς όσο και την πόλη που έχτισε ο αείμνηστος μεγάλος αυτοκράτορας, ο Κωνσταντίνος, ο οποίος αφιέρωσε στην Παναγία Δέσποινα Θεοτόκο και αιειπάρθενο Μαρία, εκφράζοντας την ευχή να την έχουμε πάντα βοηθό και προστάτη της πατρίδας μας, που αποτελεί καταφύγιο των χριστιανών, ελπίδα και χαρά των Ελλήνων και καύχημα όλου του κόσμου.

Ο άπιστος όμως Σουλτάνος θέλει να υποδουλώσει την πόλη που ήταν κάποτε ένδοξη, ανθούσε σαν τριαντάφυλλο του αργού και είχε υποτάξει ολόκληρη σχεδόν την υφήλιο. Αυτή, λοιπόν, την πόλη θέλει να υποδουλώσει και να την έχει υπό την εξουσία του. Θέλει να πάρει τις άγιες Εκκλησίες μας, όπου προσκυνάμε την Αγία Τριάδα και δοξολογούμε το Άγιο Πνεύμα του Θεού και όπου οι άγγελοι υμνούν τον Θεό και την ενανθρώπιση του, για να τις

κάνει τόπο λατρείας και ψεύτικης θρησκείας του ανοήτου ψευτοπροφήτη Μωάμεθ και στάβλο για άλογα και καμήλες. Αδέρφια και συμπολεμιστές μου, θέλω να τα σκεφτείτε αυτά καλά, για να μείνουν το όνομα, η δόξα, η ελευθερία σας στην αιωνιότητα».

Στη συνέχεια ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος απευθύνεται σθεναρώς προς τους Βενετούς και τους Γενουάτες, ζητά στο όνομα του Χριστού να πολεμήσουν με ανδρεία και γενναιότητα φανερώνοντας εμπράκτως την αγάπη τους στο Χριστό και βοηθώντας να σωθεί η αγιοτόκος και θεοτοκούπολη Βασιλεύουσα.

Όταν περάτωσε τον δημόσιο λόγο του (δημηγορία), ευχαρίστησε τον Θεό με αναστεναγμούς και δάκρυα στα μάτια ενώ οι ακούοντες παριστάμενοι απήντησαν συγκινημένοι «εν ενί στόματι και μιά καρδία»: «Ας πεθάνουμε όλοι για την πίστη του Χριστού και για την πατρίδα μας». Ο αυτοκράτορας άκουσε τα λόγια τους με χαρά, τους ευχαρίστησε εκ μέσης καρδίας και τους υποσχέθηκε πλούσια δώρα. Πριν αποχωρήσει, τους είπε τον έσχατο λόγο του: «Λοιπόν, αδέρφια και συμπολεμιστές μου, να είστε όλοι έτοιμοι το πρωί. Με τη δύναμη που μας δίνει ο Θεός και τη βοήθεια της Αγίας Τριάδος, στην οποία στηρίζουμε όλες μας τις ελπίδες, ας κάνουμε τους εχθρούς μας να φύγουν νικημένοι από την πόλη μας».

Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος για τελευταία φορά εισέρχεται στην «Μεγάλη Εκκλησία» της Του Θεού Σοφίας και με δάκρυα στα μάτια και συντετριμμένη καρδιά προσεύχεται και κοινωνεί από χειρών Ορθοδόξου Ιερέως τα άχραντα μυστήρια. Ο βυζαντινός χρονογράφος Φραντζής (ή Σφραντζής) αναφέρεται στην τελευταία κοινωνία του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου και γράφει: «Ο δε βασιλεύς, εν τω πανσέπτω ναώ της Του Θεού Λόγου Σοφίας ελθών και προσευξάμενος μετά κλαυθμού τα άχραντα και θεία μυστήρια μετέλαβεν. Ομοίως και έτεροι πολλοί εν τη νυκτί εποίησαν. Είτα ελθών εις τα ανάκτορα ολίγον σταθείς και εκ πάντων συγχώρησιν αιτήσας εν τήδε τη ώρα, τις διηγήσεται τους τότε κλαυθμούς και θρήνους τους εν τω παλατίω, ει και από ξύλου άνθρωπος, ή εκ πέτρας ην, ουκ ηδύνατο μη θρηνήσαι».

Μετά από μακρά πολιορκία και ηρωϊκή αντίσταση των γενναίων υπερασπιστών της Πόλεως, ο Θεός ανέτειλε την 29^η Μαΐου του 1453, ημέρα Τρίτη, και ακόμη εκυμάτιζε επί της Πύλης του Ρωμανού η σημαία του δικέφαλου αετού. Ο αυτοκράτορας ακούραστος και ακατάβλητος έτρεχε ενθαρρύνοντας τον στρατό και λέγοντας: «ημών εστίν η νίκη, ο Θεός υπέρ ημών πολεμεί». Οι Οθωμανοί πολεμούσαν λυσσαλέως, ενώ οι ημέτεροι ανθίστατο ερωμένως. Ένα Αλλάχ! Ακουγόταν με άγρια φωνή και οι ορμητικές επιθέσεις στρατιωτών, σοφτάδων, γενιτσάρων επήρχοντο ως κύματα θαλάσσης, τα οποία συντρίβονταν επάνω στον βράχο του ηρωϊσμού των Ελλήνων. Παντού αντηχεί βοή, κρότοι, αλληλοσπαραγμοί. Ο αυτοκράτορας με πέδιλα χρυσά τα οποία έφεραν τον δικέφαλο αετό και με την σπάθη στα χέρια εμάχετο ηρωϊκότατα στην Πύλη του Ρωμανού και ανέκραζε: «συστρατιώται αδελφοί... στήτε ανδρείως δια τους οικτιμούς του Θεού!»...

Στο τέλος ήλθε η φοβερά και φρικώδης στιγμή, όταν ο Κωνσταντίνος, ο οποίος επί τέσσερις ήδη ώρες είχε αποκρούσει τέσσερις μεγάλες εφόδους και ήλπιζε ότι θα κατίσχυε της επιμονής Μωάμεθ του Β', είδε απροσδοκήτως να εισορμούν εντός των τειχών οι πολέμιοι και να περικυκλώνεται πανταχόθεν ακούγοντας την απαίσια κραυγή του πλήθους, «η Πόλις εάλω, εάλω η Πόλις». Απελπισθείς εκέντησε τον ίππο και όρμησε στο πυκνότερο μέτωπο του εχθρού, αγωνιζόμενος ως ο έσχατος των στρατιωτών «και το αίμα ποταμηδόν εκ των ποδών και των χειρών αυτού έρρεεν»... Παρά ταύτα η σπάθη του Βασιλέως πολλούς εχθρούς είχε θερίσει έως ότου εθραύσθη και τότε βλέποντας ο ίδιος τον επικείμενο θάνατό του από χείρες αλλοθρήσκων κατακτητών ή ακόμη χειρότερο φοβούμενος μήπως πέσει ζω-

ντανός στα χέρια των αλλοφύλων, ανέκραξε γοερώς: «Ουκ έστι τις των χριστιανών του λαβείν την κεφαλήν μου απ' εμού;» Ο δε Μιχαήλ Δούκας γράφει: «είχε απομείνει μονώτατος. Τότε ένας από τους Τούρκους τον έπληξε με χτύπημα στο πρόσωπο, όπως και ο ίδιος ανταπέδωσε το χτύπημα, ενώ άλλος Τούρκος από πίσω κατάφερε καιρίο πλήγμα κατ' αυτού, όποτε έπεσε κατά γης. Δεν γνώριζαν ότι είναι ο Βασιλεύς, αλλά ως κοινό στρατιώτη αφού τον εθανάτωσαν, τον εγκατέλειψαν». Σύμφωνα με άλλη γραφή, κατά την κρίσιμη εμπλοκή, κάποιος φοβερός αράπης αφού όρμησε από πίσω, απέκοψε την κεφαλή του.

Άξιο μνείας είναι το γεγονός ότι ο αυτοκράτορας όταν είδε την είσοδο των γενιτσάρων από την πύλη του Ρωμανού, επεδίωξε να πεθάνει μαχόμενος παρά να ζήσει και να γευθεί το πικρόν ποτήριον της αλωθείσης πόλεως: «είλετο ξυναποθανείν τη πατρίδι τε και τοις αρχομένοις, μάλλον δε και προαποθανείν αυτοίς, όπως μη ταύτην τε αλούσαν επίδοι». Τούτο πιστοποιείται και από την ύστατη φωνή του: «η Πόλις αλίσκεται καμοί ζην έτι περίεστιν;».

Ο Σουλτάνος Μωάμεθ Β' ο Πορθητής αφού εξήτησε να μεταφερθεί η αποκοπέισα κεφαλή του μεγαλομάρτυρος αυτοκράτορος Κωνσταντίνου Παλαιολόγου ενώπιόν του και αφού αναγνωρίσθηκε από τον Μέγα Δούκα και τους Οθωμανούς στρατιώτες που τον εθανάτωσαν, σύμφωνα με τα γραφόμενα του Μιχαήλ Δούκα: «Τότε προσήλωσαν αυτήν εν τω κίονι του Αυγουσταίου και ίστατο έως εσπέρας. Μετά δε ταύτα εκδείρας και αχύρις το δέρμα στοιβάσας, έπεμψε πανταχού δεικνύων το της νίκης σύμβολον, τω των Περσών αρχηγώ και των Αράβων και τοις άλλοις Τούρκοις».

Σύμφωνα με τον Σκαρλάτο Βυζάντιο, κάποιος τάφος που σώζεται στον τοίχο του Ιερού Βήματος της Εκκλησίας της Αγίας Παρασκευής στην συνοικία Τζιμπαλί (Αγιά) ανήκει στον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Παλαιολόγο, ενώ σύμφωνα με άλλη παράδοση η οποία βασίζεται στα γραφόμενα του Φραντζή, αφού το άψυχο σώμα του αποκεφαλισθέντος αυτοκράτορος ανεγνωρίσθη από τους δικεφάλους αετούς στα πέδιλά του, όπως είχε βρεθεί στη Πύλη του Ρωμανού, ο Σουλτάνος με εντολή του επέτρεψε οι χριστιανοί να ενταφιάσουν με όλες τις τιμές τον τελευταίο Βασιλέα τους και εκείνοι τον ενταφίασαν στο ναό της Αγίας Θεοδοσίας, επειδή κατά την 29^η Μαΐου επανηγύριζε ο ναός αυτής και την ίδια ημέρα «εάλω η Πόλις» και μαρτυρικώς εκοιμηθή ο αυτοκράτορας.

Σύμφωνα με άλλη παράδοση, ο τάφος του τελευταίου αυτοκράτορος βρίσκεται στην ίδια συνοικία αλλά κοντά στο «Βεφά Μεϊντάνι», μέσα σε ένα Χάνι, στην αυλή, όπου είναι θαμμένος ο Βασιλιάς. Άλλοτε είχαν αναμμένη και μια κανδήλα πάνω στο μνήμα του, τώρα είναι πολύς καιρός που δεν την ανάβουν...

Το ελάχιστο τούτο «Εγκώμιον» προς τον τελευταίο μεγαλομάρτυρα «Ελέω Θεού» πιστό Βασιλέα και Σεβαστοκράτορα Κωνσταντίνο ΙΑ' τον Παλαιολόγο κατακλείουμε με την ανεπανάληπτη ιστορική γραφή του αιοδίμου Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου, ο οποίος γράφει: «ούτω δια του μαρτυρικού αίματος επισφραγίζει ο αυτοκράτωρ Κωνσταντίνος ο Δραγάτσης την ιστορία του Βυζαντίου, της οποίας και η τελευταία αυτή σελίς θα παραμείνη δια την ελληνικήν φυλήν χρυσή και θάνατος ίδια δια την ηρωϊκήν αντίστασιν χιλιάδων τινών γενναίων ανδρών, προπάντων και κατά το πλείστον Ελλήνων, οι οποίοι επί δύο μήνας και δια μόχθων ατελευτήτων επολέμουν εναντίον εχθρού εικοςάκις υπερτέρου κατά τον αριθμόν, εναντίον των πρώτων στρατευμάτων του κόσμου κατά την εποχήν εκείνην, και μέχρι τελευταίας πνοής υπερήσπισαν τα φρούρια της βασιλίδος των πόλεων, του θεοφρουρήτου Βυζαντίου, της ακροπόλεως ταύτης του χριστιανικού πολιτισμού εν τη Ανατολή.

Και την αθανασίαν της τελευταίας ταύτης χρυσής σελίδος της βυζαντινής ιστορίας επιστέφει ο ένδοξος θάνατος του ήρωος μάρτυρος αυτοκράτορος Κωνσταντίνου του Παλαιολόγου, ηρωϊκώς υπέρ της πατρίδος πεσόντος παρά την Πύλην του Ρωμανού την πρωΐαν της 29^{ης} Μαΐου 1453, εν ηλικία 49 ετών, τριών μηνών και είκοσιν ημερών.

Ο τάφος του αυτοκράτορος Κωνσταντίνου παραμένει άγνωστος, «*αλλ' ανδρών αγαθών πάσα γη τάφος*», το δε ευκλεές αυτού όνομα περιφέρεται από γενεάς εις γενεάν εν τη διανοία και τη καρδία πάντων και παραμένει αθάνατον...».

Υ.Γ. Το παρόν επετειακό ιστορικό κείμενο πάνυ ευλαβώς αφιερύται στους ανά τους αιώνες «ανυστάκτους φύλακες» της πατρώας πίστεως και των ιερών ναμάτων του ευσεβούς Ρωμαϊκού Γένους, ήτοι στους Φαναριώτες κληρικούς του Οικουμενικού Πατριαρχείου, το οποίο ζει και θα ζει ως «παρεμβολή Θεού» επί της γης και ως «εύλαλον αντίφωνον» Ορθοδοξίας εν μέσω αλλοτριών...